

صاحب اشارات

در احوالات علامه آیت الله العظمی

حاجی محمد اسماعیل کلباسی (قده)

علی کرباسی زاده اصفهانی

دیرخانهایش بزرگداشت علامه حاجی کلباسی

سرشناسه: کنگره بزرگداشت علامه حاجی کلباسی (۱۳۹۱: اصفهان)
عنوان و نام پدیدآور: صاحب اشارات: در احوالات علامه آیت الله العظمی حاجی محمدابراهیم کلباسی
(قده) / علی کرباسی زاده اصفهانی، [برگزارکننده] دبیرخانه همایش بزرگداشت علامه حاجی کلباسی، با
همکاری بنیاد فرهنگی اشارات.

مشخصات نشر: قم: نشر دانش حوزه، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۱۵۰ ص: مصور.

شابک:

978-964-8893-40-3

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: کرباسی، محمدابراهیم بن محمدحسن، ۱۱۸۰ - ۱۲۶۲ق -- کنگره ها

موضوع: مجتهدان و علما -- ایران -- کنگره ها

شناسه افزوده: کرباسی، علی، ۱۳۴۶ - ، گردآورنده

شناسه افزوده: کنگره بزرگداشت علامه حاجی کلباسی. دبیرخانه

شناسه افزوده: بنیاد فرهنگی اشارات

رده بندی الشکره: ۱۳۹۱ ک/۵۵/۳ BP

شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۹۴۷۱۹

رده بندی دربی: ۲۹۷/۹۹۸

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۹۳-۴۰-۳

نشر دانش حوزه

بنا همکاری بنیاد فرهنگی اشارات

قم: خیابان شهداء، کوچه ممتاز، فرعی هشت، بلاک ۸، صندوق پستی ۳۷۱۸۵-۹۱۶
صاحب اشارات: در احوالات علامه آیت الله العظمی حاجی محمدابراهیم کلباسی (قده)

© حق چاپ: ۱۳۹۱، نشر دانش حوزه

نوبت چاپ: اول

مؤلف: علی کرباسی زاده اصفهانی

طراح جلد: عین الله آزموده

حروف متن: کریم ۱۲ روی ۱۴

چاپ و صحافی و لیتوگرافی: نقره آبی

شمارگان: ۱۰۰۰

بها: ۵۱۰۰۰ ریال

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی،
ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و
اقتباس در گیومه در مستندنویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و
از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

حاجی کلباسی هم از لحاظ علمی برجسته است و هم از لحاظ مقام زهد و تقوا و ورع و بی‌اعتنایی به دنیا. ایشان از لحاظ علمی در دوران طلائی فقه شیعه زندگی می‌کردند... بزرگان زیادی را درك می‌کنند... در کربلا، نجف، قم... و بطور کلمه از این چشمه‌های علمی فقهی اصولی آن قرن مستش فقهی - که قرن سیزدهم است - استفاده می‌کنند. بعد هم [ایشان به عنوان] یک ملای بزرگ تراز اول می‌آید اصفهان و در آنجا هیچ کسی نظیر ایشان وجود نداشت. خاندان کلباسی خاندان بزرگی است... اینها شخصیت‌های برجسته‌ای بودند و هم آثار ایشان را چاپ کنید، هم خصوصیات روحی، عملی و سلوکی این بزرگوار - حاجی کلباسی - را استحصال کنید و خاندان ایشان را نیز بخوبی به مردم معرفی کنید.

* فرازهایی از بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با ستاد برگزاری کنگره
بزرگداشت علامه حاجی محمدابراهیم کلباسی^(قدس)، ۱۳۸۶/۸/۲۸

هو الحکیم

علم و حکمت از مبداء و مصدر الهی جریان یافته است؛^۱ نخست بواسطه انبیاء و حاملان وحی و در پی آنان توسط عالمان و حکمای راستین، حفظ و انتشار یافته است و لذا پس از ختم نبوت، این عالمانند که میراث نبوت را حمل^۲ و ابناء بشر را از نور آگاهی و هدایت ربوبی خوددار ساخته‌اند. همچنین ترغیب و تأکید دین حنیف بر کسب دانش و حصول معرفت، امری تبعی و فرعی نبوده، بلکه اساس معارف دینی بر تحقیق و معرفت قطعی گدازده شده است. از اینرو عالم اسلام به نحو عام و سرزمین عالم‌پرور ما به نحو خاص متفق است که در طول سده‌های متمادی، چراغ علم را روشن نگاه داشته و در تربیت و پرورش عالمانی بزرگ و ظهور آثاری ماندنی و گرانسنگ در اغلب شاخه‌های دانش توفیق داشته است. بی‌تردید قوام فرهنگ و هویت ما در گرو همین معناست و آینده این مرز و بوم نیز با اهتمام فراگیر به پاسداشت علم و معرفت پیوند خورده است. از دین و فرهنگی چنین که بهترین اجتماعات و مجالس را مجالس علم و گفتگوی علمی شمرده است،^۳ و در کلمات وحی و نیز در بیانات اولیاء

۱. «ويعلمهم الكتاب والحكمة» (جمعه / ۲)

۲. «العلماء ورثة الانبياء»

۳. «مجالس العلم غنیمه»

الهی هزاران تأکید و سفارش بر این معنا به چشم می خورد، جز این انتظار نمی رود که تمامی شئون و مراتب فردی و اجتماعی خود را به زینت آگاهی و معرفت آراسته کند و ارزش دانش و رهایی از جهل و نادانی را عملاً به عالمیان نشان دهد. بزرگداشت عالمان و دانشمندان، پاسداشت علم و معرفت است و یقیناً نیکوترین الگوها و نشانه های حیات طیبه، شناساندن آثار و احوال همین عالمان و فرزندان به نسل حاضر و نسل های آتی است.

اکنون که به برکت انقلاب اسلامی، مسیر آگاهی از آثار و میراث بی نظیر علمی گذشته مان هموار گردیده است، خدای را سپاس گزارده که توفیق معرفی یکی از چهره های برجسته علم و فقاقت و اخلاق و سالک طریق نظر و عمل فراهم شده است. آیه الله العظمی حاجی محمدابراهیم کلباسی (معروف به حاجی کلباسی) از این توفیق بزرگ برخوردار بوده است که هم در عصر خود و هم ادوار بعدی همانند سحره طیبیه ای که آثار و ثمرات ماندگاری از خود عرضه می کند، مجموعه گرایی از آثار مکتوب و معنوی را بدست خود و خاندانش برجای گذارد.

کنگره بزرگداشت این عالم نامدار بر آنست که نه تنها به معرفی - و بعضاً احیای - آثار وی و هم اخلاف و خاندان عالم پرور ایشان اکتفا ننماید، بلکه با وجود آنکه در این مسیر هدایت و همراهی کردند، به ویژه از رهبر معظم انقلاب، مراجع عظام تقلید، نهادها و مراکز علمی و فرهنگی اصفهان بویژه حوزه علمیه، شهرداری، اداره کل ارشاد و سایر دستگاه های ذیربط تشکر و امتنان وافر خود را ابراز نموده و برای تمامی آنان سلامتی و عزت و توفیق روزافزون مسئلت نمایم.

حسین کلباسی اشتیری

دبیر کنگره

فهرست

۱۳	پیشگفتار
۱۵	فصل اول: والدین، تولد و تحصیلات
۱۵	حاج محمد حسن کرباسی
۱۸	حاج محمد حسن کرباسی و آقا محمد بیدآبادی
۲۰	فرزندان حاج محمد حسن
۲۲	کرباسی یا کلباسی
۲۷	تولد
۲۸	آقا محمد بیدآبادی قیم و سرپرست حاجی محمد ابراهیم
۳۱	تحصیلات
۳۱	اساتید و مشایخ حاجی محمد ابراهیم به بیان خود او
۳۵	فصل دوم: مقام علمی علامه کلباسی، شاگردان و آثار
۳۵	زعامت و مقام فقهی و جایگاه علمی علامه کلباسی
۳۶	احباء گر حوزه علمیه اصفهان در قرن سیزدهم هجری
۳۸	مدرسه حاجی کلباسی
۳۹	شاگردان و مجازان از حاجی کلباسی
۴۴	آثار و تألیفات
۴۵	۱. اشارات الاصول
۴۷	۲. منهاج الهدایة الى الحکام الشریعة

۴۹	۳. شوارع الهدایة الی شرح الکفایة.....
۵۰	۴. الايقاظات.....
۵۱	۵. ارشاد المسترشدين.....
۵۱	۶. نخبه در فقه.....
۵۳	۷. رساله فی الصحيح و الاعم.....
۵۳	۸. رساله ی عدم جواز تقلید میت ابتداءً و جواز بقا بر تقلید میت.....
۵۴	۹. اجوبة المسائل.....
۵۴	۱۰. رساله فی تفتیر شرب التّن للصیام.....
۵۵	۱۱. نقد الاصول.....
۵۵	۱۲. مناسک حج به فارسی.....
۵۵	۱۳. رساله سوال و جواب.....
۵۶	۱۴. میزان السّد و قسطاس النّی و الرّشاد.....
۵۶	۱۵. رساله در لباس.....
۵۶	۱۶. احکام نماز یا بصره.....
۵۷	۱۷. وجیزه.....
۵۷	۱۸. حاشیه قوانین الاصول.....
۵۷	۱۹. حاشیه منتهی الآمال.....
۵۷	۲۰. فتاوی در تزویج به فارسی.....
۵۷	۲۱. اجازات.....
۵۹	فصل سوم: معاصران حاجی کلباسی.....
۶۰	حاجی و سید حجة الاسلام.....
۶۳	عزاداری حاجی در سوک وفات سید شفتی.....
۶۴	عنایت ویژه میرزای قمی به حاجی کلباسی.....
۶۵	صورت نامه ی میرزای قمی در جواب نامه حاجی کلباسی.....
۶۵	نامه دیگر میرزا در جواب نامه حاجی کلباسی.....
۶۶	ارادت حاجی به شیخ احمد احسائی.....
۶۷	نجات میرزا مسیح تهرانی به دست حاجی کلباسی.....
۶۹	شگفتی حاجی از غیب گوئی نایینی.....
۷۰	حاجی و میرزا محمد اخباری.....

۷۱	 حاجی و شریف‌العلماء
۷۲	 حاجی و تبعید سید رضی لاریجانی
۷۲	 احترام و بزرگداشت بابارکنای شیرازی
۷۳	 مواجهه حاجی با عرفا
۷۵	 حاجی، وصی آقا محمد علی نجفی هزارجریبی
۷۶	 بدیهه‌سرایی حاجی در مقابل فتحعلی‌شاه
۷۷	 مغلق‌گویی حاجی کلباسی
۷۸	 اختلاف حاجی با امام جمعه و رفع آن توسط بیدآبادی در عالم رؤیا
۷۹	 حاجی و خاندان مدرّس در اصفهان
۸۱	 حاکم اصفهان و بیت حاجی کلباسی
۸۱	 فرمایش امام زمان (عج) و تصحیح دعای فرج توسط حاجی کلباسی
۸۷	 فصل چهارم: فضائل انسانی، احوال معنوی و مکارم اخلاقی
۸۸	 گفتاری از علامه ابوالحسن علی‌شیرازی بیان احوال معنوی پدر و جد گرامی
۹۰	 قناعت و هم دردی با فقرا
۹۱	 نمونه‌ای از احتیاطات حاجی
۹۱	 دقت در کمک به فقرا و احتیاط در صرف و وجوهات
۹۱	 تأکید شدید بر عدم تصرف در امور مسجد
۹۲	 حکایت دیگر
۹۳	 غسل و شهادت نزد حاجی
۹۴	 وجوب عینی دانش‌اندوزی و حکایتی از صاحب ریاض المسائل
۹۴	 تقدم تحصیل علم بر نماز جماعت و دستور کاشف الغطاء به حاجی
۹۵	 احتیاط در مرافعه، قضاوت و صدور فتوی
۹۷	 تکذیب مدعیان اجتهاد
۹۷	 اهتمام در امر دعا و راز و نیاز با معبود بی‌نیاز
۹۸	 استجابات دعوات
۹۸	 دعای باران
۱۰۰	 دعا برای رفع بیماری وبا
۱۰۱	 صعود بر فراز منبر
۱۰۳	 فصل پنجم: وفات، فرزندان و مسجد حکیم
۱۰۳	 وفات

۱۰۵	مدفن حاجی، زیارتگاه مؤمنین.....
۱۰۸	اولاد و فرزندان.....
۱۱۳	مسجد حکیم.....
۱۱۷	کتاب شناسی شرح حال علامه حاجی محمد ابراهیم کلباسی.....
۱۲۱	فهرست سایر منابع.....
۱۲۵	تصاویر.....

پیشگفتار

آن که است اهل بشارت که اشارت داند
نکتها دست ولی محرم اسرار کجاست

یکصد و هفتاد و سه سال قمری از رحلت فقیه اصولی نامی، مجتهد عابد زاهد سالک و مرجع شیعیان در قمر سیزدهم هجری علامه حاجی محمدابراهیم کلباسی (۱۱۸۰ - ۱۲۶۱ق) می‌گذشت. درباره‌ی شخصیت، آثار و احوال او، کتب تراجم و رجال.

بیشتر به اختصار سخن گفته‌اند. شماری از فرزندان، نوادگان و انجفا‌ی حاجی کلباسی نیز آگاهی‌های ارزشمندی درباره‌ی جد امجد خود و سایر علمای خاندان در اختیار ما گذاشته‌اند. از رساله‌ی کوتاه عالم فقیه شیخ محمدجعفر - فرزند حاجی - در پایان کتاب منهاج الهدایه گرفته تا بدرالتمام، تذکرة العظیمیه و خاندان کلباسی که توسط علمای این خاندان درباره حاجی و فرزندان و احفادش نوشته شده است. علامه رجالی نامدار معلم حبیب‌آبادی نیز آغاز به نوشتن کتابی با نام تاریخ رجال خاندان کلباسی کرد که وقتی از تصمیم صاحب کتاب خاندان کلباسی آگاهی یافت، از ادامه تألیف خود منصرف شد، هرچند که همین مقداری نیز که از آن دانشمند فقید بجای مانده؛ بسیار ارزشمند و مفید است.

با این حال هیچ‌یک از آثار نامبرده به گونه خاص و ویژه به شرح احوال حاجی و تبیین آثار و آرای او نپرداخته‌اند و جای تألیف کتابی در بیان زندگانی آن فقیه صمدانی خالی بود. نگارنده از سال‌ها پیش درصدد تألیف چنین کتابی بود و پاره‌ای از مطالب و موادی که برای آن آماده شده بود، در حواشی و تعلیقات بر کتاب خاندان کلباسی آورده شد. اکنون که نخستین همایش بزرگداشت علامه کلباسی در زادگاهش اصفهان برگزار می‌شود، شرح احوال، آثار، اوصاف اخلاقی، حکایات مستند و نیز شماری از تصاویر حاجی و فرزندان و احفاد و نیز نمونه‌هایی از دست نوشته‌های ایشان در کتابی مستقل به خوانندگان گرامی تقدیم می‌شود. البته با تحقیق و جستجوی بیشتر چه بسا افزودن نکات دیگری نیز ممکن بود. به ویژه شرح احوال هریک از اساتید و شاگردان حاجی به گونه‌ای جداگانه و تفصیلی؛ با این حال اکنون به همین مقدار بسنده می‌کنیم و سرچشمه آگاهیم که کاری درخور شأن والای آن بزرگمرد انجام نداده‌ایم، امیدواریم که در آینده با رفع کاستی‌های آن و تکمیل مطالب جدید، اثری بهتر و کاملتر عرضه گردد.

در پایان از سرکار خانم فروغ جاویدان که در نگارش این کار را با دقت و حوصله انجام داد، تشکر می‌نمایم.

اصفهان

اسفندماه ۱۳۹۱

برابر با ربیع الثانی ۱۴۳۴

علی کرباسی‌زاده اصفهانی